

Одарченко К.Ю.

Теоретичні особливості налаштування і ризику організаційної структури політичних партій у контексті розбудови демократичних внутрішньопартійних зв'язків

Статтю присвячено висвітленню теоретичних особливостей налаштувань та подоланню ризиків організаційної структури політичних партій у контексті розбудови демократичних внутрішньопартійних зв'язків. Акцентується увага на актуальності для України політичних партій, які професійно адаптують партійну ідеологію, програми до практичних цілей для тих чи інших соціальних груп населення, є відчуженими від політичного протекціонізму і партійного патерналізму в середині політичної організації.

Ключові слова: внутрішньопартійні зв'язки, горизонтальний та вертикальний партійний зв'язок, політична партія, олігархізація політичної партії, організаційний ідеал.

Статья посвящена освещению теоретических особенностей настроек и преодолению рисков организационной структуры политических партий в контексте развития демократических внутрипартийных связей. Акцентируется внимание на актуальности для Украины политических партий, которые профессионально адапти-

руют партийную идеологию, программы для практических целей для тех или иных социальных групп населения, являются отчужденными от политического протекционизма и партийного патернализма в середине политической организации.

Ключевые слова: внутривнутрипартийные связи, горизонтальная и вертикальная партийная связь, политическая партия, олигархизация политической партии, организационный идеал.

The article is devoted to theoretical coverage settings and features to overcome the risks of organizational structure of political parties in the context of democratic development of internal connections. The attention is focused on the relevance of political parties in Ukraine professionally adapt party ideology, programs for practical purposes for different social groups are alienated from the political party patronage and paternalism in the middle of a political organization.

Key words: intra-party relations, horizontal and vertical communication party, political party, political party oligarchization, organizational ideal.

УДК 32.019(4)

Одарченко К.Ю.,
аспірант кафедри політичних наук,
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова

В Україні політичні партії, безумовно, мають не лише неоднорідну політичну внутрішню структуру, строкаті програмні бази, але й доволі цікаву коаліційну історію та особливості своєї безпосередньої політичної та виборчої діяльності. Сьогодні для політичних партій в Україні для свого повноцінного становлення й прагматичного інституційного функціонування як конструктивні елементи політичної системи України та її бажаного демократичного політичного режиму великого значення набувають такі акценти. Зокрема, до них варто віднести – змістовність та результативність проведення виборчих кампаній, повноцінну комунікацію з виборцями, довгострокову комунікацію партій між собою у випадку створення виборчих блоків, виборчих коаліцій, а також ефективні горизонтальні та вертикальні зв'язки між членами партії, її структурними елементами [16].

Сьогодні в Україні політичні партії, незважаючи на арифметичну цифру реєстрації в міністерстві юстиції України, перебувають на стадії політичної, електоральної та функціональної інституціоналізації. Тривалі політичні кризи минулого й сьогодення, нестійкі парламентські коаліції та рівень громадської довіри свідчать, що політичні партії в Україні досить часто є чинниками політичної деструкції політичної системи та політичного життя країни. Власне саме ця проблематика стала тематичною проблемою нашої наукової статті. У ній ми праг-

немо вказати, які є ключові організаційні елементи та виклики, що стоять перед партією, перед розвитком її внутрішньопартійних зв'язків.

Аналізу діяльності політичних партій, формування демократичних механізмів внутрішньопартійних відносин у процесі взаємодії влади та громадянського суспільства присвячені праці таких вчених, як Г. Ашин, Р. Арон, П. Бурдьє, Л. Вайтхед, Д. Волдрон, А. Вілдавські, О. Гаман-Голутвіна, О. Дегтярьов, Ф. Закарія, Т. Карозерс, Г. Колбеч, Н. Мотрошилова, В. Парсонс, А. Пшеворський, Д. Растоу, О. Тоффлер, А. Шедлер, Т. Шмачкова, Ф. Шміттер та ін.

Концептуальні основи дослідження діяльності демократизації внутрішньопартійної взаємодії у контексті посткомуністичних політичних трансформацій представлені у роботах таких дослідників, як Б. Андресюк, О. Балакірева, А. Білоус, Є. Бистрицький, В. Денисенко, І. Жданов, І. Кресіна, Ю. Куц, О. Левченко, В. Литвин, С. Наумкіна, І. Павленко, О. Радченко, М. Рибачук, Ф. Рудич, Ю. Саєнко, С. Телешун, М. Томенко, О. Фісун, В. Шаповал, Л. Шкляр, Ю. Якименко, Д. Яковлев, Л. Ярошенко та ін.

На думку українського вченого П. Молочка, політична партія визначається як політична організація, що прагне впливати або повністю контролювати політичну владу шляхом отримання політичних посад на виборах для своїх представників з метою

досягнення власних специфічних чи ідеологічних цілей та/або особистої користі [5, с. 503]. Утім, варто вказати, що об'єднані групи людей і цілі, й характер спільної діяльності можуть сильно один від одного відрізнятись. Це приводить до формування певної строкатості багатопартійного життя, коли одну і ту саму назву – «партія» – носять не схожі організації [13, с. 117].

Саме організаційна структура партії визначає процедуру ухвалення партійних рішень на різних її рівнях [15, с. 180]. Найбільш примітивною формою добровільного об'єднання варто вважати клієнтелу, згуртовану навколо патрона, вождя. Цілі, переслідувані її членами, як правило, виключно корисливі, отже, і стимули до об'єднання суто матеріальні. Вся влада в клієнтелі належить лідерам, і тільки вони вільні представляти свої спільноти в зовнішньому світі. Тому типом представництва, найбільше властивим клієнтелі, є патронаж [3, с. 38]. Звичайно ж, за умов формування клієнтелі взаємодія груп інтересів у внутрішньопартійній комунікації майже не можлива, перш за все це пов'язано з повною залежністю політичної партії від рішень лідера (вождя) партії.

На нашу думку, патронажність та лідерський штиб політичних партій в Україні має місце. Насправді, якщо говорити про лідерські політичні партії в Україні як динамічні політичні організації, вони є, з одного боку, локомотивами політичних змін в українській пострадянській політичній системі, що наскрізь нашпигована радянськими політичними стереотипами політичної поведінки. Проте, з іншого боку, політико-функціональний зміст лідерських партій для реальних державотворчих змін в Україні вже вихолощений. Лідерським партіям в Україні лишається або «зачароване коло» популістської риторики на виборах чи опозиційної (не альтернативної) діяльності проти влади з метою мобілізації населення аби у такий спосіб уможливити свій прихід до влади.

Далі за ступенем організаційної розвиненості вирізняється ієрархічна структура. У якомусь сенсі цю форму можна вважати великою клієнтелою, проте є і серйозні відмінності. Якщо зв'язок між патроном і клієнтом має особистий характер, то в ієрархічній структурі відносини між вищими і нижчими інстанціями значно знеособлені, функціональні. Конструкція ієрархічної структури допускає можливість заміни майже будь-якої її ланки, вона досить незалежна від людей, її складових частин. У цьому головна перевага ієрархічної структури перед клієнтелою, існуючої лише до тих пір, поки її стрижень (патрон) дієздатний [3, с. 39]. На противагу клієнтелі, порядки в якій встановлюються ватажком, ієрархічна структура живе за статутом. Цей статут надає вищій інстанції найбільш широкі повноваження, але одночасно регламентує, а значить, і обмежує їх.

Аналізуючи функціональну специфіку ієрархічної структури, ми вважаємо, що для сприяння налагодження ефективної внутрішньопартійної демократії сучасним політичним партіям, в Україні зокрема, треба увібрати такі два взаємодоповнювальні сучасні смисли. Перший, що яку б демократичну партію ми б не створювали візуально, контекстно, порядок у ній на порядку денному, тому статут має бути не «вигідним», а прагматичним для всіх членів партії. Водночас варто бути реалістами, не можна всі можливі політичні реалії партійного розвитку передбачити в статуті, динаміка політичного життя надто строката і дуже плинна, яка не чекає довгих філософсько-популістських співів партійних лідерів.

Останньою ж організаційною формою, риси якої притаманні окремим політичним партіям, є громадянська спілка. Їй же на відміну від ієрархічної структури притаманна не вертикальна (панування – підпорядкування), а горизонтальна (рівноправна) модель відносин. Члени громадянської спілки, громадяни, що не залежні один від одного в силу своєї відносної самодостатності. Разом вони сходяться заради якоїсь спільної справи, чітко відокремленої від їх приватного життя. Громадянська спілка живе за законами, виробленим самими громадянами. Причому в останніх є інструменти контролю за лідером – за тим, наскільки сумлінно він слідує встановленим спільно правилам. Серед цих інструментів – виборність посадових осіб, їх регулярні звіти перед зборами громадян та ін. [3, с. 40]. Таким чином, на перший план виходять міркування солідарності: у публічній сфері панують спільні інтереси, розпізнати і позначити які покликане притаманне кожному члену спільноти почуття громадянського обов'язку, а останнє оформляється в певну ідеологію, більш-менш «насичену» залежно від конкретних історичних умов. Як і клієнтелі, і ієрархічні структури, громадянські спілки захищають інтереси тільки своїх членів.

Цілком можна погодитись із вище вказаним висновком, якщо виходити з позиції політичного егоїзму та корпоративних цілей, для яких суспільні інтереси симулюються лише до тих пір, коли силами людей і голосами їх як виборцями, громадянській спілці, навіть якщо вона іменує себе «партією» – сприяють прийти офіційно до влади. У будь-якому випадку від громадянської спілки сучасним політичним партіям в Україні треба взяти на озброєння розвитку внутрішньопартійних зв'язків саме підзвітність виборцям та контроль над лідером чи навіть лідерами, якщо політична партія гуртує дійсно талановитих і досвідчених лідерів думок.

Як переконаний вчений Ю. Коргунюк, завдяки його запропонованій системі можна передбачати дихотомічні випадки розвитку внутрішньопартійної комунікації між групами інтересів всередині партії: 1) нижчий ступінь соціальності: партія являє

собою клієнтелу, партійна еліта та прості члени партії відгороджені один від одного високими соціальними бар'єрами; 2) вищий ступінь соціальності: партія являє собою клуб однодумців, відмінності між провідними і відомими не соціальні, а індивідуальні, виборці і рядові члени партії цілком самостійні і беруть активну участь у політичному житті [13, с. 118].

Багаторазовим і доконаним фактом у політичній історії є факт, що політична партія з вертикальним типом зв'язків хоча і є міцною централізованою структурою, однак вона все менше здатна відповідати на ключові виклики сучасності. У таких умовах демократичному суспільству найбільше підходить політична партія, яка побудована за горизонтальним принципом. Для такої політичної партії характерною умовою появи є високий рівень конкурентності у партійному середовищі, існуванні реальних політичних партій в країні, а не їх політичних симулякрів. Як теоретична модель, сучасне партійне життя в політиці було створене для країн Західного світу, натикається на свої проблеми в країнах пострадянського простору. Зокрема на неможливість віднайти свій організаційний ідеал.

Український політичний дослідник Т. Плахтій стверджує, що основним управляючим параметром організаційного ідеалу є структура політичної партії, яка зумовлює густину та співвідношення в ній вертикальних та горизонтальних зв'язків, задає базові цінності і формує взаємостосунки між членами організації та її підрозділами, запускає мотиватори, які активуватимуть членів та спонукатимуть їх до спільних дій, визначає методика та методології колективної діяльності, зумовлює поведінкові схеми і стратегії, які обиратимуть члени під час взаємодії всередині організації та назовні, задає типи стратегій, які обиратиме організація під час взаємодії із зовнішніми акторами тощо [8].

Водночас вчений Т. Плахтій вважає, що організаційний ідеал, на відміну від інших компонентів суспільного ідеалу, практично повною мірою має бути реалізований у новоствореній політичній організації одразу – шляхом запровадження ініціаторами попередньо обраної і узгодженої організаційної структури та відповідних їй норм, правил і алгоритмів колективної взаємодії членів та підрозділів організації, які разом із основними ідеологічними принципами та цінностями організації декларуються ще до моменту її створення. Крім того, організаційний ідеал у політичній партії має бути реалізований у спосіб, який би унеможливив на подальших етапах її розвитку ручну модифікацію засновниками чи лідерами організаційної структури та алгоритмів і правил взаємодії членів з метою запуску низки соціально-психологічних процесів та ефектів, що невідворотно приведуть до концентрації влади в їхніх руках внаслідок дії закону олігархізації Р. Міхельса. У книзі «Соціологія політичної партії в умовах демо-

кратії» (1911) він досліджував внутрішню структуру лівих соціалістичних і соціал-демократичних партій Європи – тих самих, які мали намір будувати соціалістичну демократію у своїх країнах, і, здавалося, самі повинні бути зразково організовані з позиції демократії. Р. Міхельс доходить висновку, що здійснення демократії неможливо без організації, тобто управлінського апарату і професійного формального лідерства. Але будь-яка, навіть найдемократичніша організація веде до олігархізації, тобто закріпленню постів і привілеїв, незмінності вождів, висловом ними власних, а не суспільних інтересів. Причому харизматичних лідерів поступово змінюють бюрократи, а революціонерів та ентузіастів – консерватори, пристосованці і демагоги, що піклуються тільки про увічнення свого становища в партії. Вони мстять масам і одночасно заохочують їх необізнаність, пасивність, за винятком випадків, коли вождям загрожує нове угруповання потенційних лідерів. Вожді все більш ізолюються від керівних мас, створюють нові органи для своїх привілеїв, інкорпорує в панівну еліту [17].

І фактично скасовують внутрішньопартійну демократію, маскуючи свої дії необхідністю подолання труднощів, згуртування, боротьби з ворогами і т. ін. Таким чином, Р. Міхельс дійшов песимістичного висновку про неминучість переродження партійної демократії в олігархію і сформулював «залізний закон олігархії» [17], який, якщо підсумувати цей контекст, передбачає: появу керівництва; появу професійного керівництва і його організації; формування бюрократії, тобто платного призначуваного апарату; централізацію влади; переорієнтацію цілей із кінцевих на поточні; посилення ідеологічного режиму; зростаючу різницю між інтересами та ідейною позицією керівників і членів партії з переважанням інтересів та ідейних позицій керівників; зниження ролі членів партії в ухваленні рішень; кооптацію лідерів партійної опозиції в ряди існуючого керівництва; орієнтацію партії на підтримку всіх виборців, а не тільки свого класу.

На ряду із олігархічним викликом перед становленням ефективних внутрішньопартійних зв'язків варто говорити і про інші небезпеки. Про одну з них, виведення політичних партій із політичної орбіти впливів на ухвалення політичних рішень, у численних своїх наукових розвідках відмічає Т. Плахтій. Він стверджує, що зміна Конституції України, зміна панівної верхівки, зміна балансу між гілками влади, децентралізація чи централізація суттєво впливають лише на повноваження суб'єктів формальної влади, залишаючи практично незмінними якості і можливості суб'єктів неформальної влади, що мають високу адаптивну здатність, яка зумовлена їх гетерархічною структурою. Таким чином, структура неформальної влади виступає як інваріант під час переходу від однієї системи до іншої внаслідок її реформування, переносючи притаманні старій

системі закономірності та властивості у нову систему. Це дало нам змогу стверджувати, що результативна зміна системи полягає у виведенні політичних партій з-під впливу суб'єктів неформальної влади з метою переносу центру ухвалення рішень до суб'єктів формальної влади, що можливо здійснити лише шляхом перерозподілу поміж усіх членів сконцентрованої у руках партійних лідерів абсолютної влади всередині їх організацій [11].

Автор наголошує на низці актуальних загроз – внутрішніх та зовнішніх факторах, що можуть негативно вплинути на організаційний розвиток політичної партії, а отже, і кардинальним чином вплинути на внутрішні зв'язки. Крім того, пропонуються дискусійні моделі дій, що локалізують політичну зону ураження від ризиків розвитку політичних партій.

Першою загрозою Т. Плахтій вважає політичний прояв зазначеного вище «залізного» закону олігархізації Р. Міхельса, що передбачає поступову і невідворотну концентрацію влади спочатку в керівному ядрі, а пізніше – у руках одного лідера при одночасній пасивації партійного загалу [4]. Як протидія цій загрозі, пропонується інституціоналізація керівних органів усіх партійних підрозділів, а пізніше, у міру готовності, самих підрозділів у цілому шляхом запровадження в них змінної структури – динамічної мережі та сукупності всіх передбачених нею внутріорганізаційних процесів і системи контролю за їх перебігом відповідно до заданого порядку розгортання змінної структури, що забезпечить функціонування партій у рамках обраної концепції діяльності та відповідних засад фінансування.

Другим ризиком для партій, за Т. Плахтієм, є потрапляння лідера в «пастку засновника» (у термінах методології І. Адізеса) внаслідок переростання організацією можливостей лідера ефективно управляти нею одноосібно. На думку Плахтія, «потрапляння організації в пастку засновника» стається тоді, коли організація переростає можливості Засновника по імплементації свого персонального стилю і філософії управління і не може більше існувати як театр одного актора [1].

Так, у публікації «Типовий і оптимальний шляхи розвитку політичних організацій за методологією Адізеса» [10] Т. Плахтій стверджував, що низка українських політичних організацій, які спромоглися перейти на етап «Давай-давай» та отримати певну електоральну підтримку, бурхливо розвиваються як за рахунок ентузіазму ініціаторів та нових adeptів, так і за рахунок появи нових грошовитих інвесторів, насамперед – олігархів, що традиційно розкладають яйця у різні кошики. На цьому етапі політична організація, що була створена на замовлення або безпосередньо олігархічними кланами швидко набуває електоральної підтримки за рахунок опозиційної, часто популістської риторики та застосування інтенсивних медійних технологій. Політична партія, створена без початкових фінансових ресурсів олі-

гархічного походження, яка волею долі і внаслідок системної діяльності набула певної електоральної ваги, стає високоліквідним товаром, що має високу ціну і має достатньо великий попит серед олігархічних кланів, готових поділитися грошима взамін на право формувати частину виборчого списку у ради різних рівнів. Ця особливість стає непереборною перепорою для молодих і перспективних політичних організацій при спробі перейти на «етап Юності» внаслідок штучного їх запровадження у пастку Засновника зовнішніми суб'єктами – олігархічними кланами, спецслужбами чи криміналітетом. Так стається тому, що ієрархічно структурована політична організація, у руках одноосібного лідера якої сконцентрована вся повнота влади, є легкодоступним об'єктом для зовнішнього управління, що чітко та беззастережно виконуватиме команди замовників. Сприяє цьому і типова людська слабкість – непомірні лідерські амбіції Засновника, що сформовані внаслідок усвідомленого зловживання абсолютною владою в рамках організації і штучно підживлювані суб'єктами зовнішнього управління. Щодо моделі протидії цьому виклику Т. Плахтій вважає, що лише інституціоналізація керівних органів всіх партійних підрозділів, а потім і решти підрозділів партії може заблокувати цей виклик.

Третя загроза, що має місце в українському партійному генезисі, – це прояв «парадоксів лідерства» [6], що приводить до ускладнення стосунків у керівному органі у складі малої групи та, як наслідок, до зміни лідером команди – витіснення ним з організації тих соратників, які привели партію і його особисто до електорального успіху. Так, вчений Т. Плахтій пише, що «як правило, в історії більшість відомих персон мало три “команди”: 1) “команда” приходу лідера до влади, 2) “зоряна команда” піку його перебування при владі; 3) “похоронна команда” завершення лідером своїх владних функцій. Ці три “команди” виконують різні функції, формуються за різними принципами та з різних підстав і відіграють різну роль для лідера. Як правило, у першій “команді” лідер часто виступає в ролі “молодшого партнера” – така “команда” може діставатися у спадок від колишнього лідера. Друга “команда” – це “союз одностайців”, “друзів” і “товаришів”, які забезпечують лідеру положення “першого серед рівних”. Нарешті, третя “команда” – “зграя” виникає при досягненні лідером монополії на владу і потенційно небезпечна для нього.

Особливим феноменом у взаєминах “лідер – група” є так званий “парадокс лідера”. Його суть проста: не буває вічних лідерів. Стаючи лідером групи, набираючи лідерські навички та авторитет, будь-який лідер у такий спосіб починає готувати край своєму лідерству. Парадокс зазвичай проявляється у двох варіантах. Парадокс № 1: розширюючи масштаби свого лідерства, стаючи лідером більшої спільності, лідер приречений діяти не відповідно

до інтересів тієї малої групи, яка привела його до цієї влади. І тоді ця мала група починає відмовляти йому в лідерстві і шукати більш підходящого наступника. Парадокс № 2: що більш активним, діловим є лідер, то більше він ускладнює міжособистісні відносини в групі, то більше це погіршує психологічну атмосферу, що веде до зростання невдоволення лідером. Відповідно, що менше діловим, але більш неформальним і доброзичливим є лідер, то менше вимог до соратників і нижче ефективність досягнень групи. Це знижує досягнення групи (хоча покращує психологічний клімат) і також веде до зростання невдоволення. В обох варіантах рано чи пізно група починає відмовляти лідеру в довірі. За рахунок цих механізмів відбувається саморегуляція взаємовідносин «лідер – група» [6].

Перед останнім викликом перед партіями, на думку Т. Плахтія, є загроза злиття партії з іншими політичними силами в результаті одноосібного рішення лідера, який сконцентрував у своїх руках достатній для цього обсяг влади в організації внаслідок дії закону олігархізації Міхельса. Загроза переходу цілих обласних і місцевих осередків до інших політичних організацій внаслідок одноосібних рішень їх лідерів, що сконцентрували у своїх руках достатній для цього обсяг влади у власних підрозділах [9]. Моделлю протидії цьому виклику, на думку Т. Плахтія, є розподіл влади в політичній організації серед членів інституціоналізованих керівних органів її підрозділів на всіх рівнях у складі великих груп у процесі їх впорядкованої системної діяльності.

Не менш важливим викликом є і загроза рейдерства та розколів партії внаслідок внутрішніх конфліктів серед її лідерів внаслідок переростання внутріпартійної конкуренції у конфронтацію. А протидія цьому можна було б завдяки блокуванню можливості міжособистісних та міжгрупових конфліктів у підрозділах організації на системному рівні внаслідок застосування відповідних організаційних інструментів та соціальних технологій [9]. Важливо, аби самі партійні активісти брали на себе функціональну відповідальність за втілення партійного бачення розвитку суспільства і держави.

Говорячи про роль «партійного активу» чи, як публіцистично його ще нарікають, «партійні низи», варто акцентувати на думці, що перед ними власне і ставиться завдання довести до відома і свідомості вищих рівнів стратегічні напрями майбутньої діяльності. В аспекті внутрішньопартійних зв'язків це можна адаптувати до того сенсу, що партійні осередки та самі партійці не мають занурюватись у власну «політико-тактичну зону комфорту» (адже вона дає прями і швидкі електоральні дивіденди), її натомість можна мати на увазі, а все ж таки комунікувати із керівництвом партії не через внутрішньопартійні декларації про освоєння певного кошторису чи виконання доручень керівництва, а за допомогою власного бачення стратегічного розвитку.

Якщо цей алгоритм не є прийнятним для керівництва партії, тоді йменувати це політичне утворення є методологічною помилкою та інституційним перебільшенням.

Якими же політичні партії в Україні мають стати? Насамперед, відповідальними і чесними перед своїм виборцем та порядними перед країною. Якщо і ставити планку досягнення європейських партійних стандартів, тоді треба зрозуміти всім українським політикам таке. Український вчений, політолог А. Романюк переконливо доводить, що європейські політичні партії за основними характеристиками є не лише головними акторами політичної сцени власних країн, а й зразковими моделями для інших країн. Політичні партії як активні суб'єкти політичного процесу у механізмі стримувань і противаг між владними структурами, що безпосередньо впливають на формування цих структур політичної системи, відзначаються гнучкістю, динамізмом, відцентровим характером міжпартійної конкуренції [2, с. 180].

Помилкою для розбудови якісних внутрішньопартійних зв'язків може бути, на нашу думку, інституціоналізація ірраціонального стереотипу, що електоральна (див. фантастична) програма і є політичною програмою партії – основою її політичної стратегії. Іншою помилкою молодих партійних організацій може бути помилковим акцент «тимчасової» відсутності партійної стратегії розвитку та методів впливу на владу, на центри ухвалення політичних рішень.

Очевидним, але доцільним для практичного втілення фактом для розбудови раціональної внутрішньопартійної демократії є активістська, ініціативна та кризово-політична функція партійного лідера та партійних лідерів думок в контексті горизонтальних зв'язків. Важливо, щоб партійний лідер не лише критично, проте прагматично порівняв ККД кожної внутрішньо-організаційної складової та індивідуально внеску кожного партійця. Варто припустити, що може стати орієнтовними складовими частинами ефективних горизонтальних партійних зв'язків. До них зі свого боку ми віднесли: внутрішньопартійну дисципліну, брак популістської риторики та діяльності, політичної маргінальності. Якщо ж говорити про ефективні вертикальні партійні зв'язки, найочевиднішими складовими частинами з огляду на еволюцію політичних змістів та інституцій в Україні є відхід від патерналістського та протекціоністського в партійному лідерстві та внутрішньопартійних зв'язках керівництва партії з партійними осередками та самими «партійними активістами», власне на яких і, по суті, закріплюється постелекторальний успіх партії чи уможливорюється її деструктивний політичний вплив на політичне життя регіону, країни, суспільства загалом.

Для розбудови ефективних внутрішньопартійних, а саме горизонтальних партійних зв'язків в

Україні, на нашу думку, необхідно **по-перше**, не педалювати керівництвом політичних партій створення структурних субфункціональних платформ для більшої мобільності партійної реакції на різні політичні виклики і подразники; **по-друге**, ці субфункціональні платформи мають діяти за головного акценту неприпустимості дублювання функціонального призначення окремих інституційних утворень, що мали місце до їх утворення, від початку діяльності політичної партії. Йде мова про субінституційне доповнення субфункціональних платформ; **по-третє**, важливо, щоб внутрішньопартійні зв'язки всередині партії унікали «одновимірної пастки», зміст якої полягає в механічному спускові команд як по вертикалі, так й інформації на горизонтальному рівні без опрацювання і взяття відповідальності за її практичну реалізацію на місцях.

Можна зробити справедливий підсумок всіх вище політологічних змістів щодо налаштування внутрішньопартійної комунікації. В українському політичному середовищі серед партійних організацій, на нашу думку, ще не дозріло політичне усвідомлення політико-інституційної ролі та націєтворчого і державотворчого потенціалу політичних партій, відповідальних партійних лідерів, ефективних партійних лідерів думок на місця, які мають легітимний статус не від популістської риторики, протекціонізму відомого партійного лідера, а саме через професійну адаптацію партійної ідеології, програми до практичних цілей для тих чи інших соціальних груп населення. Найголовніше завдання для сучасних політичних партій в Україні – відмова від радянського стилю побудови внутрішньопартійних зв'язків, де головним були директиви керівництва партії, її суб'єктивне бачення стратегії партійного розвитку, локалізації, а далі знищення (політичне, фізичне) внутрішньопартійної опозиції.

Не можна говорити про високу внутрішньопартійну дисципліну, етику міжособистісної комунікації та професійний чин у роботі всередині партії, креативну та прагматичну адаптацію політичної програми партії до існуючого політичного порядку денного в країні, регіонів, місті, де партія має своє політичне представництво чи владу, якщо ці процеси не будуть взаємними і обопільними як керівництвом партії, так і її самими партійцями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адизес І. Управление жизненным циклом корпораций / Ицхак Калдерон Адизес ; пер. с англ. В. Кузина. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2014. – 512 с.
2. Гетьманчук М. Політичні інститути країн західної Європи: особливості розвитку у контексті європейських трансформаційних процесів / М. Гетьманчук, Н. Шпика // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2008. – Вип. 20. – С. 180–181.
3. Коргунюк Ю.Г. Эволюция организационных форм политических партий и современная предста-

вительная демократия / Ю.Г. Коргунюк // Полития. – 2004. – № 1. – С. 25–69.

4. Михельс Р. Социология политических партий в условиях демократии / Р. Михельс // Антология мировой политической мысли : в 5 т. – М. : Мысль, 1997. – Т. 2 : Зарубежная политическая мысль. – С. 186–197.
5. Молочко П. Політична партія / П. Молочко // Політологія : [навч. енциклопедичний словник-довідник для студ. ВНЗ I–IV рівнів акредитації] / за наук. ред. Н.М. Хоми. – Львів : Вид-во «Новий Світ – 2000», 2014. – С. 503–505.
6. Ольшанский Д. Основы политической психологии / Д. Ольшанский. – Ек. : Деловая книга, 2001. – 496 с.
7. Плахтій Т. Концепція і стратегія реструктуризації політичних партій в Україні / Т. Плахтій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hvylyya.net/analytics/society/kontseptsiya-i-strategiya-restrukturizatsiyi-politichnih-partiy-v-ukrayini.html>.
8. Плахтій Т. Передумови створення в Україні ідеологічних партій / Т. Плахтій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hvylyya.net/analytics/politics/peredumovi-stvorenyya-v-ukrayini-ideologichnih-partiy.html>.
9. Плахтій Т. Стратегія організаційного розвитку українських політичних партій другого ешелону / Т. Плахтій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tarasplakhtiy.files.wordpress.com/2016/12/t-plakhtiy-strategia-orgrozvytku.pdf>.
10. Плахтій Т. Типовий і оптимальний шляхи розвитку політичних організацій за методологією Адізеса / Т. Плахтій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hvylyya.net/analytics/society/tipoviy-i-optimalniy-shlyahi-rozvitku-politichnih-organizatsiy-zametodologiyeyu-adizesa.html>.
11. Плахтій Т. Що таке СИСТЕМА і як її результативно змінити / Т. Плахтій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tarasplakhtiy.wordpress.com/2014/09/26/388/>.
12. Примуш М. Політичні партії: історія та теорія : [навчальний посібник] / М. Примуш. – К. : «Видавничий дім «Професіонал». – 2008. – 416 с.
13. Тимченко М. Особливості політичної взаємодії груп інтересів у внутрішньопартійних комунікаційних процесах / М. Тимченко // Вісник Дніпропетровського університету. – 2015. – № 5. – С. 116–123.
14. Тимченко М. Теоретико-методологічні засади дослідження внутрішньопартійної комунікації / М. Тимченко // Гілея: науковий вісник. – 2016. – Вип. 106. – С. 298–300.
15. Шиманова О. Вибірчі списки як індикатор внутрішньопартійної комунікації (на прикладі виборчої кампанії 2006 р.) / О. Шиманова // Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розв. – 2009. – Вип. 21. – С. 180–184.
16. Шиманова О. Чинники функціонування внутрішньопартійної комунікації / О. Шиманова // Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Серія «Політологія». – Севастополь, 2011. – Вип. 123. – С. 220–226.
17. Michels R. Political parties: A sociological study of the oligarchical tendencies of modern democracy / R. Michels. – N.Y. : Dover publications, 1959. – 328 p.